

A főváros műhelybérháza

A jövő iparosalért

Budapest, augusztus 25.

A hatodik kerület külső periferiáin, a Lehel-, Taksony- és Tüzér-utcák sarkán, szálfák és épület-állványok sűrűjéből most kezd kibontakozni a *műhelybérház*, a főváros legújabb szociális intézménye. Egymillió százötvenezer korona költséggel, ezer négyzetöl területen építetteti a főváros ezt a négyemeletes palotát, mely külső méreteinél fogva is egyike lesz a város leghatalmasabb épületeinek. Ezzel a legújabb intézményével a főváros a műhely- és lakáshiány s a nyomasztó drágaság által leginkább sújtott kisiparosságon akar segíteni. Az intézmény megcsinálásának előzményei élénk világot vetnek arra a gyorsaságra, amelylyel a főváros vezető férfiai a külföldön látott szociális intézményeket nálunk megteremtik.

1910 nyarán *Bárczy István* polgármester *Meltai* Ferencsel és *Vázsonyi* Vilmostal künn jártak Párisban és Londonban, hogy az angol és francia pénzpiacot a magyar városokkal összeköttetésbe hozzák. Párisban megtekintették a műhelybérházak eddig legtökéletesebb típusát, azt az ötven műhelyre berendezett épületet, mely a *Marie Souvestre*-féle alapítványból 1908-ban épült. Az épület szervezetének és berendezésének azok az előnyei, melyek azt az eddigi típusok fölé emelték, megérlelték *Bárczy* polgármesterben azt az elhatározást, hogy az intézményt ebben a formájában nálunk is megvalósítja. Az épülő műhelybérház nálunk sem az első. Az Aréna- és Váci-ut sarkán a viilamos társaság már régóta tart fenn egyet. Ez az épület csak műhelyeket foglal magában. A műhelyek mellett nincs lakás. A műhelybérházak másik típusa a bécsi. Bécsben a műhelybérház lakásokat is ad, de a lakások — egészségi szempontokból — a műhelyektől elválasztva, az épület külön szárnyában vannak. A párisi alak — melyet a mienk is követ — a lakásokat közvetlenül a műhelyek mellé építi. Ennek a berendezésnek óriási az előnye. Az első alakkal szemben nagy bérmegetakarítást jelent, mert az iparos a különálló lakásért külön bért tartozik fizetni. Midkét típusal szemben az az előnye, hogy az iparos távollétében a műhely felett a családtagok felügyelhetnek s ez által esetleg feleslegessé válik külön személyzet tartása.

A műhelybérházak ezt a legmodernebb típusát valósítja meg a mi épülő palotánk, melyet 1912 május havában kezdtek el építeni s ez év november elsején már átadnak rendeltetésének. Szervezetéről és berendezéséről *Kabdebo Gyula* műszaki tanácsos a következőket mondotta munkatársunknak:

— Az épülő műhelybérház három emeletes palota lesz, souterraine félemelet és mansard-ral. A műhelyes lakások az emeleteken lesznek elhelyezve. Emeletenként 14 egyszobás, 5 kétszobás műhelylakást építenek. A lakásokat a főváros önköltségi áron adja bérbe. Az egyszobás lakások bére — fűtéssel — 750—930 korona közt váltakozik; a kétszobás lakások között a legolcsóbb 1010 korona, a legdrágább 2110 korona bért fizet. Az épület központi fűtéssel van felszerelve. Minden műhely előteréig gáz, villany és víz van bevezetve; minden lakáshoz külön óra tartozik, mely a fogyasztást lakásonként méri. Világításra gáz szolgál, mert ez olcsóbb. Az üzemet villanyerő hajtja. A főváros esetleg a motorok kölcsönzését is maga közvetíti az iparosoknak. Az eddigi tapasztalatok szerint egy-egy iparos havi villanyszámlája két-három koronát tesz ki. A lakásokhoz emeletenkint négy fürdőszoba tartozik. Az épület földszintjét nagy műhelyek foglalják el, céljuk, hogy a műhelyek közelébe legyenek telepíthetők azok a vállalkozók is, akik a félig kész gyártmányokat megmunkálják. Eddig például egy asztalos a félig kész butort maratás, furnirozás végett többizben volt kénytelen vállalkozóhoz szállítani, ami által tetemes fuvarköltsege támadt. A főváros a vállalkozókkal a műhelybérházban fiókot létesített és gondoskodik róla, hogy a megtakarított költség a kisiparos javára essék. A kész árut az iparos a félemeleten levő raktárakba helyezheti el s ez

kénytelen a portékáját a kereskedőnek potomáron csak azért elkótyavetyélni, mert nincs helye, ahol tartsa. Az épület földszintjén utcára nyíló üzletek is épülnek s a nagyobbakhoz is tartozik lakás.

— A mansard-on nyer elhelyezést a hatalmas *kiállítási* terem, melyben évenként két-háromszor kiállítást rendez a főváros az iparosok java terméséből. Közben a nagyteremben tanfolyamokat és ismeretterjesztő előadásokat fognak rendezni. A kiállítási terem körül épülnek a *tanonc-otthon* helyiségei. A tanonc-otthon eredetileg nem volt fölveve a műhely-bérház tervébe. Ahogyan tervezik, ez lesz az egész intézmény fénypontja. A tanonc-otthon hatvan tanonc befogadására készül. A tanoncok hat hálószobában tizenként lesznek elhelyezve. Ezáltal szükségtelemmé és fölöslegessé válik a műhelyben való alvás, ami a fejlődő tanoncok egészségére sok veszélyt rejt magában. A hálótermek körülbelül tizenkét méter szélesek és hat méter hosszúak. Az étkezés céljára két ebédlőterem szolgál. Lehet, hogy olcsó ebédre is gondoskodik majd a főváros. Esetleg külön házikezelésben főzet az otthon tagjai részére, de lehet, hogy olcsó ebédutalványokat bocsát majd rendelkezésükre s a Népszállóból szállíttatja részükre az ebédet. A hálószobákhoz fürdőszobák csatlakoznak kád- és zuhanyfürdővel. A főváros gondoskodni kíván az otthonban elhelyezett tanoncok erkölcsi ellenőrzéséről is s ezért a hatvan tanonc mellé két felügyelői állást szervez. Tervbe vettük azt is, hogy a tanoncok részére külön tanfolyamokat is szerveznek. A tanonc-otthon szervezete egyébként még nincs határozottan megállapítva. Ebben a kérdésben még a mesterekkel is meg kell egyezni, mert az otthon szervezése tőlük is anyagi hozzájárulást kíván.

— Az épülethez négy hatalmas teherlift készül. A pincében külön fertőtlenítő-készüléket szerelnek föl, hogy a netalán kiütni készülő járvány gyorsan és hathatósan elfojtható legyen. A szemét összegyűjtésére emeletenként szemétdobó-készülékek szolgálnak. Ezeknek az a célja egyrészt, hogy a szemét felgyülemelését megakadályozzák, de másrészt az is, hogy lehetővé tegyék a szemétnak ipari feldolgozás céljaira való összegyűjtését. Az épület földszintjén a felnőttek számára is létesítenek kifőzöt, hogy az iparosokat olcsó és egészséges táplálékhoz juttassák. A műhelybérház vezetője a gondnok lesz. A rend fönntartására részletes házirend készül, melynek minden pontját jelenleg élénken tanulmányozzuk.